

ingediend op **1211** (2021-2022) – Nr. 1
29 maart 2022 (2021-2022)

Voorstel van decreet

van Yves Buysse, Sam Van Rooy en Chris Janssens

tot wijziging van het decreet van 22 december 2017
over het lokaal bestuur, wat de opheffing
van de familiale onverenigbaarheden
om zitting te kunnen hebben in de gemeenteraad,
districtsraad of het bijzonder comité betreft

TOELICHTING

1. Algemene toelichting

Bij de verkiezing van de lokale raden doen er zich situaties voor waarbij kandidaten die verkozen worden, uiteindelijk geen zitting kunnen hebben omdat zich een onverenigbaarheid voordoet.

Zo zijn er de zogenaamde ambtelijke of functionele onverenigbaarheden. Een voorbeeld daarvan is een gemeentepersoneelslid dat zich kandidaat kan stellen voor de gemeenteraad van de gemeente van tewerkstelling en zich kan laten verkiezen, maar geen zitting mag hebben in de lokale raad. Het personeelslid blijft dus de theoretische keuze hebben om aan de verkiezingen deel te nemen, al is die keuze in de praktijk meestal snel gemaakt.

Daarnaast zijn er de zogenaamde familiale onverenigbaarheden. Die houden in dat als er een bepaalde familiale band bestaat tussen twee verkozenen, maar een van beiden zitting in de lokale raad mag hebben. In artikel 10, eerste lid, van het decreet van 22 december 2017 over het lokaal bestuur, hierna het DLB te noemen, worden de personen opgesomd die geen deel kunnen uitmaken van de gemeenteraad. Het gaat onder meer in punt 7° om "de bloedverwanten tot en met de tweede graad, de aanverwanten in de eerste graad of de echtgenoten in de gemeenteraad van dezelfde gemeente".

Die bepaling creëert dus een onverenigbaarheid, waardoor de volgende personen niet samen in de raad zitting kunnen hebben:

- 1° ouders en hun kinderen (bloedverwanten in de eerste graad);
- 2° grootouders en hun kleinkinderen (bloedverwanten in de tweede graad);
- 3° broers en zussen (bloedverwanten in de tweede graad);
- 4° schoonbroers en schoonzussen (bloedverwanten in de tweede graad);
- 5° stiefbroers en stiefzussen (bloedverwanten in de tweede graad);
- 6° ouders en hun schoonkinderen (aanverwanten in de eerste graad);
- 7° stiefouders en hun stiefkinderen (aanverwanten in de eerste graad);
- 8° gehuwden.

Het tweede tot en met het zesde lid van hetzelfde artikel werken de praktische regeling van de onverenigbaarheid, vermeld in het eerste lid, 7°, verder uit: "Als bloed- of aanverwanten in een graad als vermeld in het eerste lid, 7°, of twee echtgenoten worden verkozen bij dezelfde verkiezing, wordt de voorkeur bepaald door de grootte van de quotiënten op grond waarvan de zetels die kandidaten hebben verkregen aan hun lijst zijn toegekend.

Als twee bloed- of aanverwanten in een verboden graad of twee echtgenoten worden verkozen, de ene tot raadslid, de andere tot opvolger, geldt het verbod om zitting te nemen alleen voor de opvolger, tenzij de plaats waarvoor hij in aanmerking komt, is opengevallen voor de verkiezing van zijn bloed- of aanverwant of echtgenoot. Tussen opvolgers die voor opengevallen plaatsen in aanmerking komen, wordt de voorrang allereerst bepaald volgens de tijdsorde van de vacatures.

Voor de toepassing van dit artikel worden personen die een verklaring van wettelijke samenwoning als vermeld in artikel 1475 van het Burgerlijk Wetboek hebben afgelegd, met echtgenoten gelijkgesteld.

Aanverwantschap die later tot stand komt tussen raadsleden, brengt geen verval van hun mandaat mee. Dat geldt niet bij een huwelijk tussen raadsleden en als er een verklaring van wettelijke samenwoning als vermeld in artikel 1475 van het Burgerlijk Wetboek, is afgelegd.

De onverenigbaarheid wordt geacht op te houden door het overlijden van de persoon door wie ze tot stand is gekomen, door echtscheiding of door de beëindiging van het wettelijk samenlevingscontract.”

De onverenigbaarheden die gelden voor de gemeenteraad, zijn van overeenkomstige toepassing op het college van burgemeester en schepenen (artikel 45, tweede lid, van het DLB), op de raad voor maatschappelijk welzijn (artikel 71 van het DLB), op de voorzitter en de leden van het bijzonder comité voor de sociale dienst (artikel 100 van het DLB), op de districtsraad (artikel 119 van het van het DLB) en op het districtscollege (artikel 122 van het DLB).

Door gebruik te maken van familiale onverenigbaarheden wilde de wetgever oorspronkelijk voorkomen dat het bestuur van een gemeente volledig of grotendeels in handen zou komen van families die het familiale belang op het gemeentebelang zouden kunnen laten primeren. Dat gevaar bestaat in de huidige context misschien nog voor de gemeentebesturen (die veel minder leden tellen), maar niet meer voor de gemeenteraden, de districtsraden of de bijzondere comités. Als gevolg van de toename van de bevolking en van fusies zijn de steden en gemeenten inmiddels groter geworden. Daardoor tellen ze ook meer raadsleden en is de kans vrijwel onbestaande dat een gezin of familie erin slaagt een gemeenteraad te domineren.

Twee leden van dezelfde familie – die al dan niet tot dezelfde fractie behoren – kunnen bovendien uiteraard best deelnemen aan politieke beraadslagingen, zonder dat de familieband daarvoor enig beletsel hoeft te zijn. De kans dat de familieband daarbij een probleem zou vormen, is uiterst klein en verantwoordt geenszins de breed geformuleerde onverenigbaarheid. De huidige wetgeving ademt ook wantrouwen uit tegenover de kiezer, die via de wettelijk opgedrongen onverenigbaarheid klaarblijkelijk tegen zichzelf beschermd moet worden.

Daarbovenop is ook de familiale context in de laatste jaren en decennia aan het evolueren. Familiebanden zijn inmiddels veel losser geworden. Door de ontzuiling is het ook veeleer de regel dan de uitzondering geworden dat leden van dezelfde familie deel uitmaken van verschillende politieke partijen.

Een ander bezwaar tegen de in het DLB ingeschreven onverenigbaarheid is dat die bepaling tot een discriminatie leidt die niet redelijk verantwoord kan worden. Veel koppels opteren er tegenwoordig immers voor om feitelijk samen te wonen. Gehuwden en wettelijk samenwonenden kunnen niet in dezelfde raad zetelen, terwijl dat voor personen die feitelijk samenwonen geen probleem is. Op die manier worden gehuwden en wettelijk samenwonenden, en ook hun familieleden, gediscrimineerd tegenover ongehuwd samenwonenden. Die discriminatie staat haaks op het recht op eerbiediging van het privé- en gezinsleven dat in artikel 22 van de Grondwet is vastgelegd. De onverenigbaarheid doet koppels er immers allicht zelfs bewust voor kiezen om niet te huwen of het huwelijk uit te stellen.

Artikel 10, eerste lid, 7°, van het DLB zet bovendien ook de deur open voor misbruik en politieke spelletjes. Het is in theorie immers niet uitgesloten dat personen zich bewust laten verkiezen om te belemmeren dat familieleden die tot een andere politieke partij behoren, zitting zouden kunnen hebben.

2. Toelichting bij de artikelen

Artikel 1

Dit artikel behoeft geen verdere uitleg.

Artikel 2

Door de opheffing van artikel 10, eerste lid, 7°, en van artikel 10, tweede tot en met zesde lid, van het decreet van 22 december 2017 over het lokaal bestuur wordt een einde gemaakt aan de familiale onverenigbaarheden in de gemeenteraad. Die onverenigbaarheid is immers achterhaald en werkt discriminatie in de hand, waardoor de voorgestelde wijziging van artikel 10 gerechtvaardigd is. Via de verwijzingen in artikel 71, 100 en 119 naar het aangepaste artikel 10 vervallen de familiale onverenigbaarheden daarmee meteen ook voor respectievelijk de raad voor maatschappelijk welzijn, de voorzitter en de leden van het bijzonder comité en de districtsraad.

Artikel 3

Dit artikel wijzigt artikel 16 van het decreet over het lokaal bestuur, dat de bijstand voor raadsleden met een beperking regelt. In dat artikel wordt immers verwezen naar de familiale onverenigbaarheid, vermeld in artikel 10. Die onverenigbaarheid wordt met artikel 2 van dit voorstel van decreet dus opgeheven. De verwijzing in artikel 16 kan dus ook worden opgeheven.

Artikel 4

Via artikel 45 van het decreet over het lokaal bestuur worden de familiale onverenigbaarheden die van toepassing zijn voor de gemeenteraad, ook van toepassing verklaard op het college van burgemeester en schepenen. Door de familiale onverenigbaarheden in artikel 10 op te heffen vallen die derhalve automatisch ook weg voor het college van burgemeester en schepenen. De indieners van dit voorstel van decreet willen die onverenigbaarheden echter wel afschaffen voor de gemeenteraad, maar niet voor het college van burgemeester en schepenen. In een bestuur zijn de risico's op een te grote invloed van één familie groter dan in een raad, aangezien het aantal bestuursleden kleiner is en de mogelijkheden voor belangenverstrengeling groter zijn. Via de verwijzing in artikel 122 naar artikel 45 gelden de onverenigbaarheden voor het college van burgemeester en schepenen naar analogie ook voor het districtcollege.

Artikel 5

Dit artikel wijzigt artikel 155 van het decreet over het lokaal bestuur, dat de bijstand regelt voor de burgemeester, de schepen, de voorzitter van het vast bureau, het lid van het vast bureau en de voorzitter van het bijzonder comité voor de sociale dienst die wegens een beperking hun mandaat niet zelfstandig kunnen vervullen. In dat artikel wordt immers verwezen naar de familiale onverenigbaarheid, vermeld in artikel 10. Die onverenigbaarheid wordt met artikel 2 van dit voorstel van decreet dus opgeheven. De verwijzing in artikel 155 kan dus ook worden opgeheven.

Yves BUYSSE
Sam VAN ROOY
Chris JANSSENS

VOORSTEL VAN DECREET

Artikel 1. Dit decreet regelt een gewestaangelegenheid.

Art. 2. In artikel 10 van het decreet van 22 december 2017 over het lokaal bestuur worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- 1° in het eerste lid wordt punt 7° opgeheven;
- 2° het tweede tot en met het zesde lid worden opgeheven.

Art. 3. In artikel 16, eerste lid, van hetzelfde decreet wordt de zinsnede “, met uitzondering van het verbod in verband met bloed- en aanverwantschap, vermeld in punt 7° van dat artikel” opgeheven.

Art. 4. In artikel 45 van hetzelfde decreet wordt het tweede lid vervangen door wat volgt:

“Artikel 9, 10 en 11, tweede en derde lid, zijn van overeenkomstige toepassing op de leden van het college van burgemeester en schepenen.

De volgende personen kunnen geen deel uitmaken van het college van burgemeester en schepenen van dezelfde gemeente:

- 1° de bloedverwanten tot en met de tweede graad;
- 2° de aanverwanten in de eerste graad;
- 3° de echtgenoten.

Voor de toepassing van dit artikel worden personen die een verklaring van wettelijke samenwoning als vermeld in artikel 1475 van het Burgerlijk Wetboek hebben afgelegd, met echtgenoten gelijkgesteld.

Een aanverwantschap die pas na de verkiezing als lid van het college van burgermeester en schepenen tot stand komt, veroorzaakt geen verval van het mandaat van die verwante leden. Een huwelijk of een verklaring van wettelijke samenwoning als vermeld in artikel 1475 van het Burgerlijk Wetboek tussen die leden veroorzaakt wel het verval van hun mandaat.

De onverenigbaarheid wordt geacht op te houden door het overlijden van een van beide personen, door echtscheiding of door de beëindiging van het wettelijk samenlevingscontract.”.

Art. 5. In artikel 155, eerste lid, 1°, van hetzelfde decreet wordt de zinsnede “, met uitzondering van het verbod in verband met bloed- en aanverwantschap” opgeheven.

Yves BUYSSE
Sam VAN ROOY
Chris JANSSENS